

رواسازی مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده

دکتر مجید کفاشی*

چکیده: پژوهش حاضر با عنوان «بررسی تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن در سال تحصیلی 1388» است. هدف این پژوهش رواسازی مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده می باشد که با استعانت از نظریه های مرتبط، مورد بررسی قرار می گیرد. این پژوهش با طرح پرسش هایی، به تحلیل و تبیین موضوع پژوهش پرداخته است. نمونه مورد مطالعه 384 نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن هستند که با روش نمونه گیری طبقه بندی شده متناسب با حجم و در نهایت با استفاده از روش تصادفی ساده انتخاب شده اند. روش تحقیق این پژوهش، پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه شامل 50 ماده با طیف لیکرت در مقیاس پنج درجه ای است که در مورد آنها اجرا شد. ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای مورد مطالعه با توجه به گویه های در نظر گرفته شده در سطح مقیاس لیکرت 0/90 بود و نشان داد که با توجه به بالا بودن ضریب آلفا، ابزار اندازه گیری از قابلیت بالایی برخوردار است. اما شانزده ماده آن که دارای همبستگی ضعیف و غیر معنی دار با نمره کلی بودند، حذف شدند. پس از حذف این مواد، از این مقیاس 34 ماده ای یک ضریب روایی 0/95 به دست آمد. تحلیل مولفه های اصلی با استفاده از چرخش واریماکس، هفت عامل را به دست داد: فضای صمیمیت، برقراری روابط احساسی و مناظره گروهی، میزان پذیرش در اینترنت، آگاهی والدین دانشجویان در استفاده فرزندان از اینترنت، وابستگی به اینترنت، ارزشهای خانواده، رضایت از احساس گمنامی.

واژه های کلیدی: اینترنت، ارزش، خانواده، روایی، چرخش واریماکس، تحلیل مولفه های اصلی.

مقدمه

خانواده پایه بنیادین اجتماع و سلول سازنده زندگی انسان و خشت بنای جامعه و کانون اصلی حفظ سنت‌ها و هنجارها و ارزش‌های اجتماعی است. خانواده شالوده استوار پیوندهای اجتماعی و روابط خویشاوندی و کانونی در جهت بروز و ظهور عواطف انسانی و مکانی برای «پرورش اجتماعی» است. خانواده واحدی است که براساس ازدواج پدید می‌آید و از آغاز پیدایی خود، همچون حریمی امن، زندگی انسان را در بر می‌گیرد و موج تازه‌ای در درون شبکه خویشاوندی ایجاد می‌شود و این موج جدید است که شمار زیادتری از خویشاوندان را نیز به هم پیوند می‌دهد. انسان در خانواده فرآیند جامعه‌پذیری که مجموعه‌ای از «بایدها» و «نبایدها» است و بالاخره نقش‌هایی را در ارتباط با دیگران یاد می‌گیرد. آنچه در خانواده از اهمیت برخوردار است توجه به ارزشها به ویژه ارزشهای اجتماعی است. ارزش‌های اجتماعی از اساسی‌ترین عناصر یک نظام اجتماعی هستند که از طریق کنترل و هدایت آنها می‌توان جامعه را به زوال و یا به تعالی کشاند. بنابراین خانواده‌ها و مسئولین باید خیلی راغب باشند که بدانند، چه عواملی موجب پیدایش ارزش‌ها در یک جامعه می‌شوند و چگونه می‌توان این ارزش‌ها را تغییر داد. اهمیت ارزش در آن نهفته است که پایه ارزیابی ما را از پدیده‌های اطرفمان، از خودمان از نزدیکان و از دیگر انسان‌ها و از جامعه تشکیل می‌دهند و در واقع رفتار ما را نسبت به آنها تنظیم می‌کنند. از اینجا است که واژه جهت‌گیری ارزشی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. هنگامی که تعداد زیادی از ارزشها در یک شبکه روابط علی و مرتبط با هم قرار می‌گیرند، در واقع یک نوع ارتباط، پیوستگی و تقدم و تاخر را نشان می‌دهند.

در آن صورت صحبت از نظام ارزشی می‌شود. مثلاً در اسلام یک سلسله از دستورات ارزشی خوب و بد وجود دارد که باهم در ارتباطند، همچنین نظام ارزشی یک آلمانی که متشکل از یک سلسله از ارزشهای به هم پیوسته (نظم، نظافت، دقت، جدیت، عدم بروز احساس...) است خود را از نظام ارزشی یک کشور شرقی متمایز می‌سازد.

با ورود تکنولوژی و وسایل ارتباط جمعی در خانواده‌ها، ارزش‌های اجتماعی خانواده‌ها تحت تاثیر قرار گرفته و موجب شده تا شاهد تغییراتی در رفتار و گفتار نسل جوان باشیم. از جمله این وسایل دسترسی آسان به اینترنت می‌باشد. اینترنت علاوه بر نقاط قوت، امروزه دارای نقاط ضعفی هم هست. وسایل ارتباط جمعی فواصل را ناپدید می‌سازند، همچنان که جدار بین انسانها را نیز تا حدود زیادی شفافتر می‌سازند. (سلوین، 1380: 83) بنابراین، چگونه می‌توان تصور کرد که این

وسایل بر گروه های اجتماعی، از جمله گروهی به تمام معنی، یعنی خانواده اثر نگذارند. بی شبهه، تطور خانواده در جامعه جدید، صرفاً تابع اثرات وسایل ارتباط جمعی نیست. لیکن، از خود می پرسیم آیا خانواده هسته ای نیز به نوبه خود تحت تأثیر اینترنت تحول تازه ای پذیرفته است. با این همه لازم است به الگوی لسول باز گردیم، زیرا اوست که تلویحاً و یا به طور صریح، نه فقط تحقیقات، بلکه نظریه ها را در این قسمت از جامعه شناسی در اولین سال هایی که چنین مطالعاتی آغاز گردیده بود، هدایت کرده است. سلسله سؤالیهای راکه جامعه شناسی می تواند در مورد ارتباطات جمعی برای خود طرح کند، یادآور شویم: «کی چه می گوید؟ به کی؟ با چه وسیله و تأثیری؟». به خوبی می بینیم که در عمل آخرین سؤال از دیگران مهم تر است. زیرا، مخصوصاً می خواهیم بدانیم این وسایل که هم بدان امید بسته ایم وهم از آن در وحشتیم، برسر جامعه چه می آورند. اما، همین فرمول به خوبی نشان می دهد که برای روشن کردن این نکته باید دیگر سؤال ها را پاسخ گفت و سؤال های دیگر، که با توصیف فرایندی مرتبط اند، و شناخت اثرهای آنها مطمئن نظر است، در جمله ای سؤالی همراه با یک فعل متعدی چنین خلاصه می شود: «کی چه می گوید، به کی و با چه وسایلی؟» چون وسایل (مجراها) و محتواها (چه ها) توسط ارسال کننده پیام مورد انتخاب قرار می گیرند و دست کم در اختیار او هستند، فرایند عمل ارسال کننده (کی، یعنی فاعل فعل گفتن) برگزیده (به کی، مفعول با واسطه) چنانچه جمله را به صورت «کی به کی خبر می دهد» بسازیم و مفعول بی واسطه چنانچه جمله را به صورت «کی چه کسی را تحت تأثیر قرار می دهد» تشکیل دهیم را شامل می شود. به طور قطع، در الگوی لسول چنین پنداشته می شود که اثر وسایل ارتباط جمعی ناشی از عمل ارسال کننده، برگزیده ای تأثیر می گذارد که جز گرفتن پیام ارسال شده، از طریق مجرای خاص و پذیرش اثرهای معمول، کار دیگری ندارد، اما، واقعیت چنین نیست. در ابتدا، پذیرا بودن ادعایی گیرنده و یا بهتر، مردم، بسیار نسی و حتی اغلب در حدی محدود است. مخصوصاً دلایل آماری خاصی به دست آمده است که نشان می دهد در مجموع فعالیت ها و گرایش های افراد حتی زمانی که به وسایل ارتباط جمعی روی می آورند، تغییر نمی یابد. (کازنو، ترجمه باقر سوروخانی و منوچهر محسنی، 1379)

هربرت مارکوزه در کتاب انسان تک ساحتی تحت عنوان منطق سلطه از عقلانیت تکنولوژی بحث می کند و معتقد است پیشرفت فنی تکنولوژی در جامعه بجای اینکه به آزادی و تسلط انسان بر طبیعت بینجامد به عاملی در بهره کشی بیشتر انسانها تبدیل شده است. از نظر او انسان دارای یک بعد ماشینی شده و ابعاد دیگر شخصیت انسان از بین رفته است. اخلاق، زبان فرهنگ، هنر، عواطف

همه از حاکمیت تکنولوژی متأثر گردیده اند و در نتیجه تفکر تک ساحتی در جامعه تک ساحتی ایجاد گردیده و حقوق و آزادی های فردی از مفهوم سنتی گذشته دوری بسته و جای خود را به فرهنگ مادی سپرده است. (کفاشی، 1384)

تأثیر تجربه فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی در سه سطح خانواده، گروه همالان و جامعه توسط بهزاد دوران مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش رابطه معناداری را بین تجربه فضای سایبرنتیک و هریک از سه سطح هویت اجتماعی (خانوادگی، هویت همالان و هویت ملی) پاسخگویان مشخص نکرد و نشان می دهد که اینترنت بر هویت اجتماعی تأثیری ندارد. در این تحقیق استفاده از اینترنت و عدم استفاده از اینترنت و میزان استفاده از اینترنت متغیرهای مستقلی بوده اند که از اهمیت فراوانی برخوردار بوده است ولی میزان انواع استفاده از دیگر محیط های اینترنتی مد نظر قرار نگرفته و ما سعی کردیم در این تحقیق از این متغیر استفاده کنیم.

زی هو و جاناتان جی (2002) تأثیر اینترنت را در زمینه اجتماعی از سه کارکرد خانواده، فعالیت های اوقات فراغت، آزادی های مدنی و پنهان کاری مورد بررسی قرار داده اند. در مورد کارکرد خانواده، فعالیت با اعضای خانواده است که بین استفاده کنندگان و عدم استفاده کنندگان تفاوت معنی داری به وجود می آورد. در مورد اوقات فراغت سه متغیر از پنج متغیر که مربوط به روزنامه خواندن، گوش دادن به رادیو و تماشای تلویزیون، ارتباط با دوستان، در بین استفاده کنندگان و کسانی که از اینترنت استفاده نمی کنند تفاوت معنی داری وجود دارد، تأثیر بر آزادی های مدنی مربوط به خشونت و محتوای وقیح و به دست آوردن نوع دوستان است، که در بین استفاده کنندگان و عدم استفاده کنندگان تفاوت معنی داری وجود دارد. در این تحقیق آن چه برای ما اهمیت دارد تأثیر اینترنت بر کم شدن فعالیت و مشارکت در درون خانواده است.

نتایج پژوهش سویرا مانیام (2001) نشان می دهد که کودکان بیشتر از نوجوانان از کامپیوتر استفاده می کنند و این استفاده در بین پسران بیشتر از دختران است، سفیدپوستان بیشتر از سیاه پوستان از کامپیوتر استفاده می کنند. زمان زیاد سپری کردن برای استفاده از اینترنت بر مهارت های شناختی اثر منفی ندارد، بلکه ممکن است ایمیل به روابط بین شخصی و حفظ روابط اجتماعی کمک کند، که محقق در این تحقیق معتقد است که اینترنت به افزایش روابط اجتماعی کمک می کند.

براساس نتایج تحقیق رابرت کراوت، استفاده بیشتر از اینترنت با پیامد کاهش ارتباطات خانوادگی همراه بود، همچنین گزارش شده است افرادی که از اینترنت بیشتر استفاده کرده اند، تنهایی آن‌ها افزایش بیشتری یافته است (اسلوین، 1380).

باتوجه به نتایج تحقیقات مطرح شده اینترنت در کل بریسط روابط اجتماعی ممکن است مؤثر واقع شود، ولی احتمالاً با گسترش روابط اجتماعی روابط خانوادگی کاهش می‌یابد و به دنبال آن برارزش‌های خانواده نیز مؤثر خواهد افتاد.

مقیاس سنجش تأثیر اینترنت بر ارزش‌های تربیتی خانواده در چند بررسی اجرا و اعتبار و روایی آن محاسبه شده است. به عنوان مثال نتایج پژوهش هما زنجانی زاده در 403 نفر از دانش‌آموزان دبیرستان مشهد نشان داد که این مقیاس با ضریب همگونی¹ 0/92 از پنج عامل تشکیل شده است. (زنجانی زاده، 1384)

زی هو و جاناتان جی (2002) تأثیر اینترنت را در زمینه اجتماعی بر روی 300 نفر از دانش‌آموزان، ضریب آلفای این مقیاس را معادل 0/93 به دست آورد و بر پایه تحلیل عاملی شش عامل استخراج کرده است.

محسنی (1385) در بررسی خود بر روی 204 نفر از شهروندان تهرانی ضریب آلفای این مقیاس را معادل 0/91 به دست آورده و بر پایه تحلیل عاملی 4 عامل را استخراج کرده است. (محسنی، 1385) به رغم آنکه بررسیهای پیشین اعتبار و روایی مقیاس سنجش تأثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده را تایید کرده اند، با این وجود تعداد عوامل استخراج شده در آنها متفاوت است. لذا برآن شدیم تا یکبار دیگر روایی مجموعه سوالهای مقیاس را در نمونه ای متفاوت (دانشجویان) مورد مطالعه قرار دهیم.

در این تحقیق از تئوری‌های زیادی استفاده شده است اما از این میان، دیدگاه نظریه کنش ارتباطی هابرماس و نظریه کلی و ولخارت در مورد تأثیر گروه و تئوری‌های ارتباط جمعی والد‌ها به عنوان چارچوب نظری تحقیق در نظر گرفته شده که به اختصار به آن اشاره می‌شود.

الف) نظریه کنش ارتباطی هابرماس: قبل از پرداختن به نظریه کنش ارتباطی هابرماس، ابتدا به حوزه عمومی مورد نظر هابرماس می‌پردازیم. حوزه عمومی مورد نظر هابرماس فضایی است که در آن فضا: «افراد به شیوه عقلانی بتوانند به بحث بپردازند و در این بحث به توافقی برسند و افراد در این محیط‌ها بتوانند به طور برابر شرکت کنند، قدرت در این بحث‌ها دخالتی ندارد، هر موضوعی بتواند

در این بحث‌ها مطرح شود، در این بحث‌ها افراد بتوانند مسائل خصوصی خود را مطرح کنند، این بحث‌ها همیشه باز است و همیشه می‌توان به آن رجوع کرد و درباره آن بحث کرد» (آزاد ارمکی و امامی، 1383) پس محیط اینترنت این فضا را فراهم کرده و شرایط حوزه عمومی مورد نظر هابرماس را تا حدودی دارا می‌باشد، حوزه عمومی هابرماس عرصه‌ای است که در آن افراد به منظور مشارکت در مباحث باز و علنی گرد هم می‌آیند و کنش ارتباطی از طریق بیان و گفت و گو تحقق می‌یابد. در فضای محیط‌های تعاملی اینترنت بحث «شرایط آرمانی سخن» مورد نظر هابرماس تحقق می‌یابد و می‌توان آن را بدین گونه مطرح کرد: هابرماس معتقد است که نیازهای اساسی یا اصیل معینی وجود دارد که تمامی افراد کاملاً آزاد آن‌ها را دارند و این نیازها توسط هرکس که صمیمانه وارد یک گفت و گوی عملی شود ضرورتاً کشف خواهد شد (استیون، 1380). با توجه به این که در محیط اینترنت علی‌الخصوص در محیط تعاملی اینترنت افراد به راحتی می‌توانند نیازهای خود را مطرح کنند و این طرح‌نیازها باعث شکل‌گیری یک فضای گفت و گو و مباحثه شده و در این مباحثه افکار جدیدی شکل می‌گیرد، هابرماس می‌افزاید روابط میان گویندگان و شنوندگانی که از توان ارتباط برخوردارند، موجب می‌شود تا یکی دیگر از کارکردهای گفتار که همان شیوه یا همان کاربرد زبان عادی تلفیق شده است وارد عمل گردد و در کاربرد توصیفی زبان هر گفتار کنش نوعی در بردارنده قول صمیمیت یا صداقتی است که با آن من‌گوینده احساسات، نیازها و نیت‌های درونیم را برای شنونده ابراز می‌کنم، درست در همین بعد است که گفتار شنونده را به دنیای درونی احساس‌ها و انگیزه‌های من و همین‌طور به ارزیابی صحت گفته‌های من می‌کشاند (هابرماس به نقل از پیوزی، 1379). پس این احساسات باعث شده که روابط بین افراد صمیمی شده و نیازهای خود را بیان کنند و انرژی عاطفی خود را در این محیط مصرف کنند، اگر بخواهیم نظریه کنش ارتباطی را به صورت مدل علی در آوریم. به صورت زیر می‌باشد.

پس محیط تعاملی اینترنت را می‌توان فضایی در نظر گرفت که کاربران به راحتی در آن به گفت و گو می‌پردازند و فضای صمیمیت و ابراز احساسات در محیط‌های تعاملی اینترنت شکل می‌گیرد که از یکدیگر تأثیر پذیرفته همچنین کاربران نیازهای خود را باهم مطرح کرده، در آن گروه‌ها مسائل و مشکلات خود را مطرح کنند و انرژی عاطفی خود را در این محیط‌ها مصرف نمایند که این تخلیه انرژی احتمالاً بر ارزش‌های تربیتی خانواده می‌تواند مؤثر واقع شود.

ب) نظریه کلی و ولخارت در مورد تأثیر گروه: کلی و ولخارت دریافتند افرادی که از انگیزه بالایی برای حفظ عضویت فرد در گروه برخوردارند، بنابراین وابستگی بیشتری به تأیید دارند، بعید به

نظر می‌رسد که ارتباطات و پیام‌هایی را قبول نمایند که نقطهٔ مقابل هنجارها و ارزش‌های گروه هستند. فرد باید موافقت و تأیید را به دست آورد (به نقل از کوهن، 1378). در این جا می‌توان به پذیرش توسط گروه تعبیر کرد، یعنی این که اعضا هرچه بیشتر مورد پذیرش گروه قرار بگیرند، احتمال تأثیر پیام بر گروه بیشتر است. مناظرهٔ گروهی نسبت به سخنرانی‌ها از اثر بخشی دراز مدت در تغییر نگرش‌ها برخوردار است، همچنین اگر این مناظرهٔ گروهی به طور آزادانه برگزار شود تأثیر بیشتری در اثر بخشی به اعضای گروه خواهد داشت، بحث و مناظره آزاد در افکار و عقاید تغییر بیشتری به وجود می‌آورد (همان). هرچه کاربر اینترنتی احساس کند که در محیط اینترنت بیشتر مورد پذیرش واقع می‌شود احتمالاً باعث خواهد شد که بر ارزش‌های تربیتی خانواده مؤثر واقع شود و همچنین هرچه کاربران بیشتر وارد بحث و مناظره گروهی شوند احتمالاً باعث مطرح کردن موضوعات خود با محیط‌های تعاملی اینترنت می‌شوند و کمتر مسائل خود را با خانواده مطرح می‌کنند و باعث کم‌اهمیت شدن ارزش‌های تربیتی خانواده نزد فرد می‌شود.

پ) تئوری‌های ارتباط جمعی: والد‌ها از فرار بودن محتوای ارتباطی صحبت می‌کنند، عاملی که احتمال تحصیل اثرات را کاهش می‌دهد. او معتقد است، «اثرات دراز مدت بیش از اثرات کوتاه مدت مورد توجه قرار می‌گیرد» (به نقل از ویندال و همکاران، 1997) و یا به نوعی اگر از یک پیام به طور طولانی مدت استفاده شود تأثیر آن پیام بیشتر است. کلایپر علاوه بر تکرار پیام، مدت زمان پیام را نیز در نظر می‌گیرد تا برنامه بتواند بالاترین اثر ممکن را داشته باشد از این دو نظریه هم می‌توان مدت زمان استفاده از اینترنت و هم طول مدت دسترسی به اینترنت و همچنین مداومت استفاده از اینترنت را (روزانه، هفتگی، ماهانه) به عنوان متغیرهای مستقل جهت تأثیر اینترنت بر ارزش‌های تربیتی خانواده به کار برد، زیرا هر یک از این عوامل باعث کاهش روابط درون خانواده و در نهایت کاهش ارزش‌های تربیتی خانواده می‌شود. پس در این جا آن چه نقش مهمی را بازی می‌کند طول مدت دسترسی به اینترنت است. همچنین از این نظریه میزان استفاده از اینترنت را می‌توان تخمین زد، بدین گونه که هرچه از اینترنت بیشتر استفاده کنیم این میزان استفاده احتمالاً باعث کم شدن ارتباط با خانواده می‌شود و این منجر به کاهش ارزش‌های تربیتی خانواده نزد فرد می‌شود، همچنین می‌توان از این نظریات در مورد استفاده از اینترنت به طور مرتب و به طور پراکنده استفاده کرد، بدین صورت که بین استفادهٔ روزانه هفتگی و ماهانه از اینترنت و تأثیر آن بر ارزش‌ها اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

دی فلور و بال روکیچ در الگوی خویش درباره وابستگی به رسانه‌ها بر این باورند که شرط مهم برای بروز اثرات، میزان وابستگی به بعضی رسانه‌های ارتباطی است، مجرای که مردم برای به دست آوردن اطلاعات مهم نسبت به آن احساس وابستگی می‌کنند، توان بیشتری برای ایجاد اثرات دارد، تا مجرای که تفاوتی با مجاری دیگر ندارد اطلاعاتی که فراهم می‌کند فاقد اهمیت است (همان: 370). با کمک این نظریه می‌توان وابستگی به اینترنت را مطرح کرد، بدین صورت که کاربر اینترنتی با وابسته شدن به اینترنت فرصت کمتری برای پرداختن به خانواده دارد و این ممکن است باعث کم اهمیت شدن خانواده نزد کاربر اینترنتی و در نتیجه کاهش ارزش‌های تربیتی خانواده شود.

با وجود استفاده زیاد دانشجویان از اینترنت، محقق بر آن است تا با انجام تحقیقی تحت عنوان «بررسی تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی» موضوع تاثیر یکی از وسایل ارتباط جمعی بر رفتارها و تغییر ارزشهای تربیتی خانواده را مورد بررسی و مذاقه قرار دهد.

مطالعات مقدماتی و ادبیات موجود حاکی از این واقعیت است که مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده در چند بررسی اجرا و اعتبار¹ و پایایی² آن محاسبه شده است. اما بر این اساس کوشش شد تا به پرسشهای زیر پاسخ داده شود:

آیا مجموعه سوالهای مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده از اعتبار کافی برخوردار است؟

آیا مجموعه سوالهای مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده از پایایی کافی برخوردار است؟

دانشجویان تا چه اندازه با تاثیرپذیری از اینترنت زمینه تغییر در ارزشهای تربیتی خانواده را ایجاد می‌کنند؟

اهدافی که در این مقاله دنبال می‌شوند عبارتند از:

الف) تعیین اعتبار یا روایی مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

ب) تعیین اعتماد یا پایایی مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

1-validity

2-reliability

متغیرهای مستقل و وابسته مورد استفاده در ابزار تحقیق در جدول زیر به اختصار آمده است:

جدول 1: تعاریف عملیاتی متغیرهای مستقل و وابسته

الف) متغیرهای مستقل (گویه ها)
میزان گذراندن اوقات فراغت در اینترنت، عدم تمایل به کم کردن مقدار استفاده از اینترنت، از خواب خود کم کردن به خاطر استفاده از اینترنت، احساس ناراحتی کردن در صورت عدم دسترسی به اینترنت
مراجعه به اینترنت جهت از تنهایی درآمدن، ارتباط با دوستان اینترنتی، دوستی با همجنس در اینترنت، ارتباط با غیر همجنس در محیط اینترنت، به دنبال دوست غیر همجنس بودن در اینترنت، پیدا کردن دوست غیر همجنس در اینترنت
درد دل کردن در اینترنت، ابراز علاقه در محیط های اینترنتی، ابراز علاقه با دوستان غیر همجنس در اینترنت، مایل نبودن به کنار گذاشتن دوستان اینترنتی، ملاقات در محیط بیرونی با دوستان اینترنتی
1. خواندن و گوش دادن به مباحث گروهی در محیط تعاملی اینترنت 2. طرح سؤالات در این محیط ها 3. راهنمایی کردن کاربران اینترنتی
احترام گذاشتن به کاربر اینترنتی، احترام قابل شدن به کاربر اینترنتی نسبت به محیط واقعی، پیام تبریک دریافت کردن، اهمیت قابل شدن به صحبت های کاربر اینترنتی، اهمیت قابل شدن به حرف های کاربر اینترنتی در اینترنت نسبت به محیط واقعی
1. پنهان کردن جنسیت کاربر اینترنتی 2. خوشحالی از بابت اهمیت نداشتن قیافه برای کاربر 3. معرفی خود به عنوان شخصیت های دیگر در اینترنت
1. استفاده از اینترنت به اتفاق اعضای خانواده 2. موافقت خانواده در استفاده از اینترنت 3. اطلاع خانواده از نوع استفاده دانشجویان از اینترنت
ب) متغیر وابسته ارزش های تربیتی خانواده (گویه ها)
1. اهمیت قابل شدن به خوردن شام به طور دسته جمعی 2. دوست داشتن تفریح دسته جمعی با اعضای خانواده 3. قبول داشتن افکار و عقاید پدر و مادر 4. اهمیت قابل شدن به اطاعت از حرف پدر و مادر 5. مشورت با اعضای خانواده 6. اهمیت قابل شدن به نظارت پدر و مادر 7. اظهار نظر پدر و مادر در انتخاب دوست فرزندان 8. لذت بردن از گفت و گو با اعضای خانواده 9. جلب رضایت پدر و مادر جهت ازدواج

روش

روش های پژوهشی که به تناسب از آنها در پژوهش حاضر استفاده شده عبارتند از: الف) روش اسنادی و کتابخانه ای؛ برای دستیابی به چارچوب نظری، شفاف شدن واقعیت اجتماعی و آگاهی از پیشینه و ادبیات پژوهش از روش فوق استفاده شده است.

ب) روش پیمایشی: برای جمع آوری داده ها، طبقه بندی، توصیف، تحلیل آنها از روش پیمایشی استفاده کردیم. استفاده از روش پژوهش پیمایشی به دلایلی ضروری است. امکان بررسی فرض های پژوهش که از درون نظریه ها بیرون آمده، ضرورت بررسی و مطالعه و بالاخره مراجعه به دانشجویان و تعمیم یافته ها از جمله دلایل انتخاب روش مزبور به عنوان روش نهایی و عمده پژوهش حاضر است.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری، حوزه تعمیم نتایج و یافته های پژوهش است از این روی جامعه آماری در بر دارنده کلیه افراد مورد بررسی است که پژوهشگر از میان آنان واحدهای نمونه خود را گزینش می کند. لذا جامعه آماری پژوهش حاضر دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن می باشند. نمونه مورد مطالعه، دانشجویان مقطع کارشناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن هستند.

نمونه دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن به شیوه نمونه گیری طبقه بندی متناسب با حجم انتخاب گردید. به این صورت که دانشکده علوم اجتماعی شامل رشته های دبیری (188 تعداد کل، 86 نفر متناسب با حجم)، خدمات (308 تعداد کل، 141 نفر متناسب با حجم)، برنامه ریزی (342 تعداد کل، 157 نفر متناسب با حجم) می باشد.

ابزار پژوهش

ابزار اندازه گیری، پرسشنامه محقق ساخته 50 ماده ای مبتنی بر طیف لیکرت است که این ماده ها به صورت گویه هایی بودند که به دنبال هر گویه پنج گزینه ارائه شده اند. به این گزینه ها بر حسب اینکه میزان موافقت به آنها از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف یا بر عکس آن باشد، نمره های 5 تا 1 یا 1 تا 5 تعلق می گیرد. برای تجزیه و تحلیل سوالها، دو شاخص مهم درجه دشواری و ضریب همبستگی هر سوال با نمره کل مجموعه (یعنی قدرت تشخیص هر سوال) محاسبه شد. ضریب اعتبار پرسشنامه بر پایه آلفای کرونباخ و روش تحلیل مولفه های اصلی¹ برآورد شده است. برای بدست آوردن ساختار ساده عاملها و نام گذاری آنها، عاملهای استخراج شده با استفاده از چرخش واریماکس² دوران داده شده است.

یافته ها

الف) اعتبار یا روایی صوری از نوع محتوا: اعتبار یا روایی، مسئله ای عمدتاً کیفی بوده و ارزیابی آن بسیار مشکل می باشد و در واقع چگونگی حرکت محقق از تعریف نظری به تعریف عملی مورد توجه قرار می گیرد. یکی از روشهای اعتبار، اعتبار محتوا است که روشی برای سنجش میزان اعتبار اجزای تشکیل دهنده یک ابزار اندازه گیری می باشد که معمولاً توسط افراد متخصص در

1- principal component analysis

2- varimax rotation

موضوع مورد مطالعه انجام می‌گیرد. از اینرو اعتبار محتوا به قضاوت داوران بستگی دارد. (کارمینز، 1979: 245). جهت حصول اطمینان از اعتبار یا روایی پرسشنامه، سؤالات، گویه‌ها و طیف مورد استفاده به افراد صاحب نظر در رابطه با موضوع مورد مطالعه (ساتید رشته‌های روانشناسی و جامعه‌شناسی) ارائه گردید. سپس گویه‌های مورد توافق در ابزار اندازه‌گیری لحاظ شد و بقیه مواردی که از نظر صاحب نظران ارتباط چندانی با موضوع نداشت حذف شدند. به عبارت دیگر از مجموع 50 گویه ارائه شده در ابزار، تنها 34 گویه مورد توافق متخصصین قرار گرفت.

ب) اعتبار یا روایی به روش تحلیل عاملی: به منظور سنجش روایی از تکنیک تحلیل عاملی استفاده شده است و در جدول زیر آماره KMO که برابر 0/89 محاسبه شده نشان می‌دهد که همبستگی گویه‌های مقیاس برای ایجاد یک تحلیل عاملی مناسب است. اولین اقدام در فرایند تحلیل عاملی، که اولین مفروضه آن نیز محسوب می‌شود، مقابله با داده‌های missing است. (کلاین، 1994: 6) در این بخش، آزمودنی‌های شماره 175، 234، 286، 376 که تعداد آنها در مجموع 4 نفر را شامل می‌شد، از تحلیل آماری حذف گردیدند تا از این طریق مفروضه تحلیل عاملی تحت عنوان حداقل missing (0/02) در هر آزمودنی رعایت شود. این اقدام برای تک تک سؤالات نیز اعمال گردیده و ضریب ابهام آنها با رجوع به عدم پاسخ دهی تعیین گردید و مشخص شد که تمامی سؤالات از ضریب صراحت بالایی برخوردار می‌باشند؛ بطوریکه ضریب ابهام همه سؤالات، کمتر از 0/02 بود. بنابراین، در تحقیق حاضر تنها به حذف 4 آزمودنی اکتفا گردید و شانزده سوال از سؤالات حذف شدند.

دومین مفروضه تحلیل عاملی، به حجم نمونه مکفی عنایت دارد. در پژوهش حاضر میزان KMO برابر 0/89 و بنابراین حجم نمونه نیز کافی است. فرآیند تحلیل عاملی نیازمند این است که کاهش داده‌ها صورت پذیرد و از متغیرهای فراوان بتوان به عوامل سازنده دست یافت این اقدام نیازمند این است که حجم نمونه مکفی بوده و در فرآیند محاسبه همبستگی بین سؤالات بتوان ماتریس‌های مناسبی را استخراج نمود در راستای محاسبه ماتریس‌های واریانس و کوواریانس باید حجم نمونه به میزان مکفی بوده و شاخص‌های تجربی در زمینه کفایت اندازه حجم نمونه عنوان گردد. با رجوع به جدول اندازه کفایت نمونه‌گیری که به صورت مستقیم حجم نمونه را در نظر می‌گیرد می‌توان مطرح نمود که حجم نمونه کفایت دارد. بدین ترتیب که شاخص‌های گوناگونی در راستای کفایت حجم نمونه عنوان می‌شود که از مهم‌ترین شاخص‌های مزبور،

شاخص اندازه KMO¹ بسیار محافظه کارانه بود و حجم نمونه مکفی را در ارتباط با فرآیند تحلیل عامل برآورد می نماید. در مواقعی که شاخص اندازه حجم نمونه مکفی با روش KMO بالاتر از 0/80 گردد می توان در نظر گرفت که حجم نمونه برای فرآیند تحلیل عامل مکفی است. این مفروضه با رقم 0/89 که معرف شاخص کفایت نمونه برداری KMO معرف این است که حجم نمونه مکفی است. سومین مفروضه تحلیل عامل، بعنوان نرمال بودن توزیع چندمتغیری شناخته می شود و از اصطلاح کرویت² یاد می شود. آزمون هایی که برای محاسبه زمان بودن توزیع چند متغیری به کار برده می شود تحت عنوان کرویت شناخته می گردد که از رایج ترین این گونه آزمون ها می توان به آزمون کرویت بارتلت تأکید نمود. با توجه به فرآیند آزمون بارتلت که پیرامون بررسی کرویت اعمال می شود می توان به جدول آزمون بارتلت اشاره نمود که این اقدام به وسیله تقریب مجذور کای³ ارایه می شود از آنجائی که تقریب مجذور کای با درجه آزادی 276 برابر با رقم 5269,59 شده است می توان مطرح نمود که مقدار تقریب مجذور کای از لحاظ آماری معنی دار است و حداقل در سطح اطمینان 0/999 ($\alpha=0/001$). آماره مزبور معنی دار است با تأکید براین که آزمون بارتلت از کرویت به مقایسه تقریب مجذور کای به دست آمده با تقریب مجذور کای جدول در درجه آزادی 276 پرداخته است می توان مطرح نمود که تقریب مجذور کای به دست آمده معنی دار بوده و مهر تأییدی بر کرویت داده های تجربی زده و می توان نرمال بودن توزیع چند متغیری را مشاهده نمود. (کیم، 1978: 367)

1- Kaiser Meyer Olkin (KMO)

2- sphericity

3- approximate chi-square

جدول 2: مقادیر اشتراک

	میزان اشتراک	استخراج عوامل
1x	1	.6850
1x	1	.6590
3x	1	.5960
4x	1	.7110
5x	1	.5710
6x	1	.6340
7x	1	.6070
8x	1	.6360
9x	1	.6060
10x	1	.5800
11x	1	.6070
12x	1	.6780
13x	1	.6040
14x	1	.5390
15x	1	.6480
16x	1	.6870
17x	1	.6880
18x	1	.6480
19x	1	.6910
20x	1	.5830
21x	1	.5520
22x	1	.6590
23x	1	.5990
24x	1	.6800
25x	1	.6340
26x	1	.6520
27x	1	.5900
28x	1	.8000
29x	1	.6650
30x	1	.6760
31x	1	.6270
32x	1	.6860
33x	1	.6860
34x	1	.6340

چهارمین مفروضه اجرای تحلیل عامل، شناسایی مقادیر اشتراک می‌باشد که جدول 2 معرف میزان مقادیر اشتراک‌ها است. از این رو، با توجه به اینکه تمامی بارهای مقیاس یا ضرایب اشتراک سوالات با مقیاس، بیش از 0/5 می‌باشد، می‌توان مطرح کرد که تجانس درونی بین سوالات و کل

آزمون وجود دارد و می‌توان تحلیل عامل را با تأکید بر تمامی سؤالات انجام داد. (منصورفر،

1387:291)

بنابراین با رجوع به ستون استخراج عوامل¹، ستون سمت راست جدول 4 که به تحلیل مؤلفه‌های اصلی می‌پردازد می‌توان دریافت که در اکثر موارد بار عاملی حاصل از تحلیل مؤلفه‌های اصلی فراتر از 0/5 به دست آمده است با تأکید بر فرآیند روش استخراج مؤلفه‌های اصلی می‌توان حداکثر میزان اشتراک را رقم 1 در نظر گرفت که فرآیند استخراج از میزان اصلی 1 (با رجوع به ستون دوم) یا ستون ارزش ویژه اصلی² به دست آمده است. در این جدول به راحتی می‌توان میزان بار عاملی هر سوال (ستون اول) را مشاهده نمود.

جدول 3: ارزش ویژه، درصد واریانس و درصد تراکمی عاملهای هفتگانه

عامل	ارزش ویژه	درصد واریانس	درصد تراکمی
1	12,585	28,602	28,602
2	3,308	7,518	36,120
3	2,229	5,067	41,186
4	1,589	3,612	44,798
5	1,535	3,488	48,286
6	1,206	2,742	51,028
7	1,135	2,578	53,607

پنجمین مفروضه، تحلیل عامل واریانس تبیین شده بالاتر از 0/50 است و با تأکید بر ستون فراوانی تراکمی درصدی³ که به صورت مختصر تحت عنوان تراکمی مطرح شده است می‌توان دریافت که عامل اول (28,60) نزدیک به 29 درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند و به همین ترتیب عامل دوم (7,51) نزدیک به 8 درصد واریانس پرسشنامه را تبیین می‌نماید در نهایت با توجه به سهم و نقش هر عامل که در ستون میزان درصد واریانس⁴ تبیین شده عنوان گردیده می‌توان دریافت که هر عامل به چه میزان واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌نماید با رجوع به ستون درصد واریانس تبیین شده عنوان می‌گردد که عامل اول⁵ میزان 28,60 را تبیین نموده و پس از آن عامل دوم⁶ میزان 8 و سپس عامل هفتم⁷ میزان 2,57 از کل واریانس پرسشنامه را تبیین کرده است.

1- extraction method

3- cumulative frequency percental

5- component 1

7- component 7

2- initial eigenvalues

4- % of variance

6- component 2

با رجوع به ستون درصد واریانس می توان دریافت که به ترتیب سهم هر عامل در درصد واریانس سیر نزولی داشته (عامل اول از 28,60 آغاز گردیده و تا عامل هفتم که به رقم 2,57 کاهش می یابد) و به ترتیب این مقدار خاتمه می یابد. به هر میزان که سهم هر عامل افزایش یابد می توان سهم عامل مزبور را در ستون فراوانی تراکمی درصدی مشاهده نمود که در نهایت با سهم یک عامل از 28,6 آغاز کرده و با عامل دوم به 36,12 رسیده و در نهایت با عامل هفتم به رقم 53,6 می رسد که میزان حاصله در ستون فراوانی درصدی تراکمی بیشتر از 0/50 است.

با توجه به نمودار سنگریزه¹ که در راستای شناسایی ارزش ویژه عوامل عنوان می گردد می توان دریافت که عامل اول نسبت به عوامل دیگر از مقادیر بالاتری برخوردار است و پس از آن عامل می توان دریافت که شیب چندانی در دیگر عوامل وجود ندارد و به صورت تقریباً موازی با محور افقی ترسیم شده است که این وضعیت معرف میزان ارزش ویژه تقریباً یکسان در زمینه عامل دوم به بعد می باشد.

با توجه به واریانس تبیین شده کل می توان دریافت که مجموع مجذور بارهای عاملی حاصله که تحت عنوان عوامل سازنده تأثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده عنوان می گردد قبل از چرخش و بعد از چرخش چگونه است. در آغاز از طریق سه ستون اول در حیطه ارزش ویژه بنیادی می توان سهم و نقش هر سوال 1-34 (component 1-34) را تحت عنوان درصد واریانس در ستون دوم مشاهده نموده که با توجه به روند تراکمی درصد واریانس تبیین شده هر سوال می توان ستون فراوانی تراکمی درصدی را مشاهده نمود که میزان آن از رقم 28/60 آغاز می شود در سه ستون مرتبط با ارزش های ویژه بنیادی سهم و نقش هر سوال در واریانس کل پرسشنامه بدون توجه به عوامل عنوان می گردد. در ستون های مرتبط با استخراج مجموع مجذور بارهای عاملی² می توان ارزش ویژه هر هفت عامل تأثیر اینترنت بر ارزشهای تربیتی خانواده را مشاهده نمود که ارزش ویژه عامل اول رقم 12/58 و عامل هفتم رقم 1/13 است همچنین سهم عامل اول در واریانس کل با رجوع به ستون درصد واریانس مشهود است که می توان سهم و نقش عامل اول را 28/6 و عامل هفتم را 2/7 در نظر گرفت. به علاوه، با رجوع به ستون فراوانی درصدی می توان سهم هفت عامل را قبل از فرآیند چرخش 53/6 در نظر گرفت. در نهایت با رجوع سه ستون مرتبط با مجموع مجذور بارهای عاملی پس از چرخش³ می توان سهم و نقش همه هفت عامل را مشاهده

1- scree plot

2- extraction sum of squared loading

3- rotation Sum of squared loading

نمود که تا حدودی از میزان ارزش ویژه تقریباً یکسانی برخوردار شده اند بدین ترتیب که سهم و نقش عامل اول از 12/58 پس از چرخش به 5/93 تقلیل یافته و عامل هفتم از 1/13 پس از چرخش به 1/57 افزایش یافته است. در فرآیند قبل از چرخش عوامل تحت عنوان مؤلفه های اصلی در سطر و سولات به عنوان جایگاه و شاخص هایی برای ایجاد عوامل در ستون قرار گرفته اند که محل تلاقی سولات در ستون و عوامل در سطح تحت عنوان بار عاملی هر سوال هفت عامل محسوب می شود. با وجود این، برای تحلیل عامل، سولات در یک ماتریکس مؤلفه ای¹ عنوان گردیده و با تأکید به روش استخراج عناصر اصلی²، ارایه می شود. با توجه به ماتریکس مؤلفه ای سولات می توان گفت که هر سوال در کدام عامل قرار گرفته است و جایگاه هر سوال در عامل مرتبط با رجوع به بار عاملی مشخص می گردد.

پس از اینکه جدول ماتریکس مؤلفه ها، به گونه ای دقیق بررسی گردید، از روش چرخش استفاده می شود تا از این طریق بار عاملی هر سؤال، با تأکید بر قرار گرفتن هر سؤال در یکی از هفت عامل، تعیین گردد. با تأکید بر اینکه در این تحقیق، از روند تحلیل عامل تاییدی پیروی شده و روش مؤلفه های اصلی (PC) از استخراج عوامل بکار رفته است، روش چرخش حداکثر پراکنش³ بکار برده می شود و جدول تحت عنوان ماتریکس مؤلفه های چرخش یافته عنوان می گردد با توجه به ماتریکس مؤلفه ای چرخش یافته سولات می توان گفت که هر سوال پس از چرخش در کدام عامل قرار گرفته است و جایگاه هر سوال در عامل مرتبط با رجوع به بار عاملی مشخص می گردد. در جدول 4 می توان دریافت که هر یک از سولات در کدام عامل پس از چرخش جای گرفته است برای مثال سولات 19، 18، 20 در عامل ششم قرار گرفته است. در نهایت، مشخص شد که 7 عامل از چرخش تحلیل عامل، استخراج شده است و در واقع، سازه مربوطه از 7 عامل تشکیل شده است که عبارتند از: ارزشهای تربیتی خانواده شامل هشت ماده، وابستگی به اینترنت شامل پنج ماده، فضای صمیمیت شامل چهار ماده، روابط احساسی و مناظره گروهی شامل هشت ماده، مورد پذیرش قرار گرفتن شامل سه ماده، رضایت از احساس گمنامی در اینترنت شامل سه ماده، آگاهی خانواده شامل سه ماده می باشد. بنابراین، با تأکید بر عوامل هفت گانه، سولات مرتبط با هر شاخص به ترتیب، در جدول 5 خلاصه می شود.

1- component matrix
2- principal component (PC)
3- varimax

جدول 4: ماتریس متغیرها بعد از چرخش به روش واریماکس

	مولفه ها						
	1	2	3	4	5	6	7
1x			.6580				
2x			.6180				
3x			.6790				
4x			.5300				
5x			.5360				
6x							.8690
7x							.6570
8x							.5940
9x							.7580
10x				.6810			
11x				.6040			
12x				.5990			
13x				.5250			
14x				.5300			
15x				.7020			
16x				.5100			
17x				.5720			
18x						.5300	
19x						.7020	
20x						.5300	
21x		.8690					
22x		.5720					
23x		.5360					
24x					.6570		
25x					.5940		
26x					.7580		
27x	.5090						
28x	.6820						
29x	.5620						
30x	.5350						
31x	.5520						
32x	.7170						
33x	.5880						
34x	.5540						

جدول 5: نتایج تحلیل عامل

سوالات	شاخص	عوامل
27 تا 34	ارزشهای خانواده	عامل اول
21 تا 23	رضایت از احساس گمنامی در اینترنت	عامل دوم
1 تا 5	وابستگی به اینترنت	عامل سوم
10 تا 17	بحث و مناظره و روابط احساسی	عامل چهارم
24 تا 26	آگاهی خانواده	عامل پنجم
18 تا 20	مورد پذیرش قرار گرفتن	عامل ششم
6 تا 9	فضای صمیمیت	عامل هفتم

به منظور تعیین میزان تاثیر پذیری دانشجویان از اینترنت، نمره های آنان در عاملهای هفتگانه محاسبه شده است. اگرچه میانگین نمره های به دست آمده در عاملهای اول، دوم، سوم بالاتر از دیگر عاملهاست، اما با توجه به میانگین نظری سوالها در مقیاس لیکرت می توان گفت که به گونه کلی میزان تاثیر پذیری دانشجویان از اینترنت در همه عاملها در حدود متوسط می باشد. (ج) اعتماد یا پایایی تحقیق: اعتماد یا پایایی مسئله کمی و تکنیکی است و بیشتر ناظر به این سؤال است که ابزار اندازه گیری با چه دقت و صحتی پدیده یا صفت مورد نظر را اندازه گیری می کند. ضریب آلفای کرونباخ از عمومیت بیشتری در این روش برخوردار است. اصولاً این روش برای محاسبه انسجام درونی ابزار اندازه گیری یا مقیاسها بکار می رود. زمانیکه مقیاسی از نوع لیکرت وجود داشته باشد و محقق بخواهد از طریق گویه های مختلف یک مفهوم پیچیده را اندازه گیری کند برای سنجش انسجام درونی مقیاس هم می توان از آماره آلفای کرونباخ استفاده کرد. اگر مقدار بدست آمده از آماره آلفای کرونباخ بیشتر از 0/70 باشد پایایی ابزار اندازه گیری، قابل قبول تلقی می گردد. در بحث آلفای کرونباخ گزینه ای وجود دارد که نشان می دهد با حذف هر یک از گویه ها چه تغییری در مقدار آلفا ایجاد می گردد. از طریق بررسی مقادیر این بخش می توان تصمیم گرفت که در صورت حذف کدام گویه یا گویه ها مقدار آلفا افزایش می یابد. اینگونه گویه ها، مواردی هستند که با سایر گویه ها سازگار نبوده و لذا به حذف آنها دقت اندازه گیری مقیاس افزایش می یابد. اگر مقدار بدست آمده کمتر از 0/70 باشد. باید عمل حذف گویه های با آلفای پایین تا جایی ادامه یابد که مقدار آلفای نهایی به 0/7 یا بیشتر از آن برسد. (کلانتری، 1382):

75) جدول 6، ضریب آلفای کرونباخ را برای متغیرهای مورد مطالعه با توجه به گویه های در نظر گرفته شده در سطح مقیاس لیکرت نشان می دهد که با توجه به بالا بودن ضریب آلفا، ابزار

اندازه گیری از قابلیت بالایی برخوردار است. در بررسی مقدماتی جمعیت محدودی از جامعه آماری (40 نفر) در دانشکده مورد مطالعه را انتخاب و پرسشنامه تنظیمی در مورد آنان اعمال شد و پس از استخراج داده ها و بررسی نتایج و ارزیابی نقاط قوت و ضعف سؤالات پرسشنامه، نواقص و نارسایی های مربوط به برخی از سؤالات برطرف گردید. بنابراین گویه های منتخب در دو بررسی مقدماتی و نهایی مورد تحلیل قرار گرفتند که نتایج حاصل نشان می دهد مقیاسهای بکار رفته از قابلیت اعتماد قابل قبولی برخوردارند. بطوریکه ضرایب همبستگی در بررسی نهایی افزایش را نشان می دهد و آلفای مقیاسها در بررسی مقدماتی 0/90 و در بررسی نهایی برابر با 0/95 است که هر دو در حد بالایی است.

جدول 6: میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی درونی گویه های مقیاسهای وابستگی به اینترنت (سؤالات 1 تا 5)، فضای صمیمیت (سؤالات 6 تا 9)، روابط احساسی (سؤالات 10 تا 14)، بحث و مناظره گروهی (سؤالات 15 تا 17)، مورد پذیرش قرار گرفتن (سؤالات 18 تا 20)، رضایت از احساس گمنامی در اینترنت (سؤالات 21 تا 23)، آگاهی خانواده در استفاده فرزندان از اینترنت (سؤالات 24 تا 26)، ارزش های خانوادگی (سؤالات 27 تا 34)، به تفکیک بررسی مقدماتی و

بررسی نهایی

گویه ها		بررسی مقدماتی			بررسی نهایی		
		آلفا در صورت حذف سوال	همبستگی با کل استاندارد	انحراف استاندارد	میانگین	آلفا در صورت حذف سوال	همبستگی با کل استاندارد
1. اوقات فراغت در اینترنت سپری می کنم.	0,90	0,28	0,77	2,03	0,952	0,62	1,59
2. سعی می کنم جدیدترین لباسها را از طریق اینترنت چسبم.	0,90	0,32	0,83	2,42	0,952	0,54	1,18
3. دوست ندارم مقدار استفاده ام از اینترنت کم شود.	0,90	0,47	0,74	2,33	0,953	0,45	1,30
4. به خاطر استفاده از اینترنت از خواب خود کم می کنم.	0,90	0,24	0,76	2,22	0,953	0,36	1,27
5. در صورت عدم دسترسی به اینترنت احساس ناراحتی می کنم.	0,90	0,20	0,85	2,15	0,952	0,54	1,27
6. به اینترنت جهت از تنهایی در آمدن مراجعه می کنم.	0,91	0,11	0,86	2,61	0,953	0,36	1,32
7. از اینترنت جهت ارتباط با دوستان اینترنتی استفاده می کنم.	0,90	0,45	0,80	1,93	0,953	0,38	1,16
8. به دنبال دوست غیر همجنس در اینترنت هستم.	0,90	0,48	0,80	2,14	0,953	0,48	1,16
9. دوست غیر همجنس در اینترنت دارم.	0,91	0,03	0,90	2,45	0,953	0,50	1,19
10. در اینترنت دوست دارم با دیگران درد دل کنم.	0,91	0,17	0,93	2,71	0,953	0,47	1,15
11. ایز از علاقه در محیط های اینترنتی را دوست دارم.	0,90	0,43	0,94	2	0,952	0,48	1,28
12. با دوستان غیر همجنس در اینترنت ایز از علاقه بیشتری دارم.	0,90	0,20	0,79	2,37	0,952	0,54	1,47
13. مایل نیستم دوستان اینترنتی را کنار بگذارم.	0,90	0,45	1	2,33	0,953	0,34	1,21
14. تنه علاقت در محیط بروی با دوستان اینترنتی را مانم.	0,91	0,09	0,95	2,53	0,953	0,33	1,16
15. خواندن و گوش دادن به مباحث گروهی در محیط تعاملی اینترنت را علاقه دارم.	0,90	0,47	0,67	2,40	0,952	0,61	1,32
16. طرح سؤالات در محیط تعاملی اینترنت با دیگران برایم جذاب است.	0,90	0,59	0,78	2,13	0,952	0,73	1,51
17. راهنمایی کردن دیگر کاربران برایم جذاب است.	0,90	0,47	0,74	2,33	0,953	0,45	1,30

3,97	1,31	0,25	0,953	2,21	0,79	0,43	0,90	18. کاربرد اینترنتی نسبت به محیط واقعی مورد احترام پیشتری قرار می‌گیرد.
5,02	1,42	0,58	0,952	2,41	0,76	0,36	0,90	19. به حرف های کاربر اینترنتی در اینترنت نسبت به محیط واقعی اهمیت پیشتری قابل می‌شود.
4,50	1,10	0,35	0,953	2,72	0,85	0,09	0,91	20. پیام تریک در یافت کردن برابم جذاب است.
4,88	1,43	0,48	0,953	2,52	0,78	0,47	0,90	21. سعی می‌کنم جستجو خود را در استفاده از اینترنت آشکار نکنم.
5,14	1,10	0,49	0,953	2,26	0,86	0,46	0,90	22. سعی می‌کنم خود را به عنوان شخصیت های دیگر در اینترنت معرفی کنم.
4,67	1,17	0,16	0,954	1,69	0,72	0,51	0,90	23. از اینکه در اینترنت فردی من را نمی‌شناسد خوشحالم.
4,82	0,99	0,57	0,952	2,27	0,90	0,20	0,91	24. از اینترنت به اتفاق اعضای خانواده استفاده می‌کنم.
4,79	1,25	0,48	0,953	2,31	0,71	0,49	0,90	25. خانواده در استفاده از اینترنت موافقت دارد.
5,02	1,26	0,28	0,953	1,98	0,76	0,41	0,90	26. خانواده ام از نوع استفاده ام از اینترنت اطلاع دارند.
4,50	1,10	0,35	0,953	2,72	0,85	0,09	0,91	27. خوردن شام به طور دسته جمعی در خانواده برابم مهم است.
4,91	1,31	0,41	0,953	1,84	0,85	0,45	0,90	28. تفریح دسته جمعی با اعضای خانواده را دوست دارم.
5,17	0,96	0,69	0,953	1,89	0,71	0,51	0,90	29. انگار و عقاید پدر و مادر را قبول دارم.
4,94	1,12	0,50	0,953	2,39	0,94	0,01	0,91	30. اطاعت از حرف پدر و مادر برابم مهم است.
5,17	1,05	0,38	0,953	2,57	0,92	0,04	0,91	31. با اعضای خانواده در بیشتر موارد مشورت می‌کنم.
5,17	1,38	0,58	0,952	2,59	0,87	0,23	0,90	32. از گفت و گو با اعضای خانواده لذت می‌برم.
4,23	1,43	0,19	0,954	1,90	0,75	0,37	0,90	33. نظارت پدر و مادر در انتخاب دوستم برابم مهم است.
4,61	1,37	0,52	0,953	1,68	0,95	0,48	0,90	34. جلب رضایت پدر و مادر در مورد ازواج برابم مهم است.

بحث و نتیجه گیری

عوامل هفتگانه ای که برای مقیاس سنجش تاثیر اینترنت بر ارزش های تربیتی خانواده در این پژوهش استخراج شده است علاوه بر آنکه با نتایج پژوهش های قبلی همسو هستند، با نظریه ها و پژوهش های انجام شده در خارج از کشور هماهنگ است. عامل اول، دوم و ششم یعنی ارزش های خانواده، رضایت از احساس گمنامی در اینترنت و مورد پذیرش قرار گرفتن موید نتایج بررسی والد‌ها و کلی و ولخارت (1998) است که در آزمون تجربی ما موفق بودند به عبارت دیگر هرچه کاربر اینترنتی احساس کند که در محیط اینترنت بیشتر مورد پذیرش واقع می‌شود احتمالاً باعث خواهد شد که بر ارزش های تربیتی خانواده مؤثر واقع شود و همچنین هرچه کاربران بیشتر وارد بحث و مناظره گروهی شوند احتمالاً باعث مطرح کردن موضوعات خود با محیط های تعاملی اینترنت می‌شوند و کمتر مسائل خود را با خانواده مطرح می‌کنند و باعث کم اهمیت شدن ارزش های تربیتی خانواده نزد فرد می‌شود.

همچنین با بوجود آمدن فضای صمیمیت در اینترنت تا حدودی به حوزه عمومی مورد نظر هابرماس (2002) نزدیک می‌شویم و در اینجا است که کاربران نیازهای اساسی خود را مطرح می‌کنند و این باعث می‌شود که فضای دیگری برای کاربران اینترنتی شکل گیرد که کاربران می‌توانند الگوهای خود را از آن محیط بگیرند و این می‌تواند بر ارزش های تربیتی خانواده آنان

موثر افتد. عامل پنجم با یافته های رابرت کراوت (2001)، زی هو وجاناتان جی (2002) هماهنگ است که افرادی که خانواده آنان آگاهی بیشتری در استفاده آنها از اینترنت دارند دارای ارزش های تربیتی خانواده بالاتری نسبت به خانواده هایی هستند که آگاهی کمتری نسبت به استفاده دانشجویان از اینترنت دارند.

عامل سوم با تئوری دی فلور و بال روکیچ (2001) همسو است. بدین صورت که کاربر اینترنتی با وابسته شدن به اینترنت فرصت کمتری برای پرداختن به خانواده دارد و این ممکن است باعث کم اهمیت شدن خانواده نزد کاربر اینترنتی و در نتیجه کاهش ارزش های تربیتی خانواده شود. همچنین به تعبیر مانوئل کاستلز (2001) روابط خانوادگی عصر حاضر در اثر استفاده از اینترنت تضعیف شده است.

با آنکه حجم و گرایش به مطالعات مربوط به سازه تأثیر اینترنت بر ارزش های تربیتی خانواده رو به افزایش است، اما فقدان یکپارچگی منابع داخلی و نیز کمبود بررسی در زمینه متغیرهای پژوهش حاضر به گونه ای که امکان مقایسه های همه جانبه نتایج و نیز تفسیر داده ها را فراهم آورد، یکی از محدودیت های این پژوهش را تشکیل می دهد.

آلفای کرونباخ به دست آمده نشان دهنده پایایی ابزار سنجش است، به طوریکه ضرایب همبستگی در بررسی نهایی افزایش را نشان می دهد و آلفای کرونباخ در بررسی مقدماتی 0/90 و در بررسی نهایی برابر با 0/95 است که هر دو در حد بالایی است. شایان ذکر است که نتایج آن را نمی توان به سایر دانشگاه ها یا جوامع وسیع تر تعمیم داد. به منظور دستیابی به نتایج دقیق تر در زمینه سازه تأثیر اینترنت بر ارزش های تربیتی خانواده توصیه می شود در پژوهش های آتی علاوه بر تبیین دقیق تر این سازه و عوامل تشکیل دهنده آن، مطالعات جامع تری در زمینه تأثیر اینترنت بر ارزش های تربیتی خانواده صورت گیرد. مفاهیمی مانند اعتبار یا روایی و اعتماد یا پایایی بررسی شوند و پژوهش های گسترده تری در سطح ملی در این زمینه انجام شود.

منابع فارسی

- استیون، و. (1380). خرد، عدالت و نوگرایی، ترجمه محمد حریری اکبری، تهران: قطره.
- آزاد ارمکی، ت. و امامی، ی. (1383). تکوین حوزه عمومی و کفت و گوی عقلانی، مجله جامعه شناسی ایران، دوره پنجم، شماره 1، بهار 1383
- اسلوین، ج. (1380). اینترنت و جامعه، ترجمه عباس گلیگوری، تهران: کتابدار.
- پیوزی، م. (1379). یورگن هابرماس، ترجمه احمد تدین، نهرمس.

- زنجانی زاده ه. (1384). بررسی تاثیر اینترنت بر ارزش های خانواده، مجله جامعه شناسی ایران، شماره 2
- کازنو، ژ (1372). جامعه شناسی وسایل ارتباط جمعی، ترجمه باقر ساروخانی و منوچهر محسنی، تهران: انتشارات اطلاعات.
- کلانتری، خ (1382). پردازش در تحقیقات اقتصادی و اجتماعی، تهران: شریف.
- کفاشی، م (1384). هربرت مارکوزه و نظریه انتقادی، فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلیخال، شماره 4 صفحه 85
- محسنی، م (1385). بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت، جله جامعه شناسی ایران، شماره 4
- منصورفر، ک (1387). روشهای پیشرفته آماری، تهران: دانشگاه تهران.
- ویندال، س. و همکاران (1376). کاربرد نظریه های ارتباطات، ترجمه علیرضا دهقان، تهران: مرکز مطالعات تحقیقات و رسانه ها.

منابع انگلیسی

- Castelles, M. (2001). *The internet galaxy: Reflections on the internet, business and society*. New York: Oxford University Press.
- Habermas, J. (2002). *The theory of communicative action: Reason and the rationalistion of society*. Oxford: polity Press.
- Hassan, R. (2001). Net results: Knowledge, information and learning on the internet. *Journal of Educational Enquiry*, 2(2),
- Jae-On, K., & Mueller C. W. (1978). *Introduction to factor analysis: What it is and how to do it*. Newbury Park, CA: Sage Publication.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.
- Kraut, R., & Kiesler, S. (2001). Internet paradox revisited. *Journal of Social Issues*, 58, 49-74.
- Subramanyam, k. (2001). Impact of computer use on children and adolescents development. *Applied Development Psychology*, 22, 7-30.
- Welkhart, D. (1998). Computers and the family life. *Journal of Comparative Family Studies*, 30.
- Zhu, J. J. H., & He, Z. (2002). Diffusion, use and impact of the internet in Hong Kong: A chain process model. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 7(2).